

ΟΜΙΛΙΑ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΚΥΡΙΑΚῃ ΜΕΤΑ ΤΑ ΦΩΤΑ.

ΥΠΟΘΕΣΙΝ προβάλλει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ θεορρήμονος Παύλου, ἐναντιομένην εἰς τὸ ψευδεπίπλαστον νεοφανές σύστημα τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἰσότητος· αὐτὸς κηρύττει φανερά, ὅτι ὁ θεὸς κατέστησεν ἄλλους μὲν ἀποστόλους, ἄλλους δὲ προφήτας, ἄλλους δὲ εὐαγγελιστάς, ἄλλους δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους· τὰ αὐτὰ δὲ ἔγραψε πλατύτερον ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ, λέγων· «Καὶ οὐδὲν μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν»· ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἐξελέγχει εὐθὺς τὴν ἰσότητα, λέγων· μήπως νομίζητε, ὅτι πάντες εἰσὶν ἴσοι; «Μὴ πάντες, ἀπόστολοι; μὴ πάντες, προφῆται; μὴ πάντες, διδασκαλοὶ; μὴ πάντες, δυνάμεις; μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσιν;» Οὐχί, λέγει· οὐχ αὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα· ὅθεν ἔχετε

ζῆλον καὶ προθυμίαν, ἵνα ἀπολαύσητε τὰ ἀνώτερα χαρίσματα. Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. Ταῦτα πάντα, ὡς ἀκούετε, τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀνισότητα ἐκπεφασμένως διδάσκουσι. Ποία οὖν ἐστὶν ἡ βᾶσις τῆς εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς κωδωνιζομένης ἰσότητος, ποῦ θεμελιούται αὐτῆς, ποῦ στηρίζεται, οὐδαμοῦ. Αὐτὴ ἐστὶν ἐναντία τῶν νόμων τοῦ θεοῦ, ἐναντία τῶν πολιτικῶν διατάξεων, ἐναντία πάντων τῶν ὀρωμένων κτισμάτων, ἐναντία τέλος πάντων καὶ αὐτῶν τῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἰδιωμάτων. Ἐὰν μετὰ προσοχῆς ἀκώσῃτε τὰ ἐξῆς, ἴσως λάβετε περὶ τούτου τελείαν τὴν πληροφορίαν.

Βλέπομεν εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην, ὅτι ὁ θεὸς πολλὰ ἐνομοθέτησε περὶ δεσποτῶν καὶ δούλων· ὅταν ἐλάλησε περὶ τῆς τοῦ σαββάτου ἐντολῆς, διέταξεν, ἵνα καὶ οἱ δούλοι μηδὲν ἐργάζωνται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· «Οὐ ποιήσεις, εἶπεν, ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον σου, καὶ ὁ υἱός σου, καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου, καὶ ἡ παιδίσκη σου»

Ἐφεσ. 4.
11.

1. Κορ. 12.
28.

Ἀτ. 29.
30.

Ἐφ. 20.10

Δευτ. 12.
18.

ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐνομοθέτησε τὴν τε-
λετὴν τοῦ πάσχα, παρήγγειλεν, ἵνα καὶ οἱ
δοῦλοι ἐσθίωσι τὸ πάσχα. « Ἄλλ' ἢ ἐναν-
» τίον Κυρίου τοῦ θεοῦ σου φαγῆ αὐτὸ ἐν
» τῷ τόπῳ, ᾧ ἂν ἐκλέξηται. Κύριος ὁ θεὸς
» σου αὐτῷ, σὺ καὶ ὁ υἱὸς σου, καὶ ἡ θυ-
» γάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη
» σου » ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν ἐνετεί-
λατο, ἵνα καὶ οἱ δοῦλοι πανηγυρίζωσιν ἐν
ταῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις. « Καὶ εὐφρανθήσῃ
» ἐν τῇ ἑορτῇ σου σὺ καὶ ὁ υἱὸς σου, καὶ ἡ
» θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη
» σου ». Ἐπειδὴ οὖν ὁ θεὸς ἐνομοθέτησε τὰ
περὶ τῶν δούλων, φανερόν ἐστιν, ὅτι διώρισε
τάξιν δεσποτῶν καὶ δούλων, καὶ ἐπομένως
ἐνομοθέτησεν ἀνισότητά ὀρατὴν· διότι τίς
οὐ βλέπει, ἢ τίς οὐ γνωρίζει, πόση ἀνισότης
ἐστὶ μετὰξὺ δεσπότου καὶ δούλου;

Δευτ. 16.
14.

Ἄλλ' ὁ θεὸς, λέγεις, διέταξε τὰ περὶ
τῶν δούλων, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι πρὸ τῆς
θείας αὐτοῦ νομοθεσίας, κακῶς μετελθόντες
τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὸ δικαίωμα, εἶχον
δοῦλους. Πῶς ὁ θεὸς, ὁ πανυπερτέλειος καὶ
παντοδύναμος, ἔδωκε νόμους, ἵνα βεβαιώσῃ
τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς ἀδικίας τῶν ἀν-
θρώπων; τοῦτό ἐστιν ἀτοπώτατον καὶ βλά-
σφημον. Ὁ πανυπεράγαθος νομοθέτης διὰ
τοῦτο παρέδωκε τοὺς θεῖους αὐτοῦ νόμους,
ἵνα διορθώσῃ τὰς καταχρήσεις καὶ ἀδικίας,
καὶ φανερώσῃ τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δι-
καιώματα· αὐτὸς ὡς παντεξούσιος ἠδύνατο
νομοθετῆσαι τὴν διόρθωσιν ταύτης τῆς ἀ-
δικίας· εἶχεν ὡς δημιουργὸς πᾶσαν τὴν
ἐξουσίαν εἰπεῖν· ἄνθρωποι, πάντες ἐστὲ ἴσοι·

ἵνα τί ἄλλος μὲν γίνεται δεσπότης, ἄλλος
δὲ δούλος; ἀπολύσατε τοὺς δούλους, μηδεὶς
ἔχέτω δούλον, ἀλλὰ καθεὶς ὑπηρετεῖτω ἑαυ-
τόν· καὶ ὅμως αὐτὸς οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦ-
τον εἶπεν, οὐ μόνον διέταξε τὰ περὶ τῶν δού-
λων, ἀλλὰ καὶ ἐνομοθέτησεν, ἵνα κτήσωνται
δοῦλους· ἀκουσον, πόσον φανερῶς περὶ τούτου
ἐλάλησε. « Καὶ παῖς καὶ παιδίσκη, ὅσοι ἂν
» γένωνταί σοι, ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ὅσοι κύκλω
» σου εἰσιν, ἀπ' αὐτῶν κτήσεσθε δούλον
» καὶ δούλην ». Πρὸς τούτοις δὲ τί ἄλλο,
εἰμὴ ἀνισότητα, σημαίνει ἡ τόση ἐξουσία
ὅσην ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἔπειτα
εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ἔπειτα εἰς τοὺς
Κριτάς; τί ἄλλο δὲ ἐφανερώσεν, εἰμὴ ἀνι-
σότητα, ὅταν ἔδωκε βασιλικὴν ἐξουσίαν
εἰς τὸν Σαοὺλ κατὰ τὴν αἴτησιν τοῦ λαοῦ,
ἔπειτα ἐκλέξεν αὐτὸς τὸν Δαβὶδ, καὶ κα-
τέστησεν αὐτὸν βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ; πό-
ση δὲ ἀνισότης ἐστὶ μετὰξὺ πλουσίου καὶ
πτωχοῦ; καὶ ὅμως ἡ θεία γραφὴ διδάσκει,
ὅτι ὁ ποιητὴς ταύτης τῆς ἀνισότητός ἐστιν
ὁ θεός· « Πλούσιος, λέγει, καὶ πτωχὸς συν-
» ἦντησαν ἀλλήλοις· ἀμφοτέρους δὲ ἐποίη-
» σεν ὁ Κύριος ».

Δευτ. 25.
44.Παροιμ.
22. 2.

Ἐὰν δὲ ἀνοίξῃς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον,
βλέπεις οἰκοδεσπότητας καὶ μισθωμένους ἐρ-
γάτας, κυρίου τοῦ ἀμπελώνου καὶ ἐπιτρό-
πους· βλέπεις κυρίους καὶ οἰκονόμους καὶ
δοῦλους· βλέπεις βασιλεῖς αἴροντας λόγον
μετὰ τῶν δούλων αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς
ποιούντας γάμους, καὶ δούλους προσκαλοῦν-
τας τοὺς κεκλημένους, καὶ στρατεύματα
πεμπόμενα πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀπειθησάν-

Ματθ. 20.
1. 8.Λουκ. 12.
42.Ματθ. 19.
23.Ματθ. 22.
2. 3. κτ.

Ματθ. 25.
15.

των· τί ἄλλο δὲ ταῦτα σημαίνουσιν εἰμὴ ἀνισότητος; βλέπεις τέλος πάντων καὶ αὐτὸν τὸν πανυπεράγαθον καὶ δικαιοτάτον θεὸν μετὰ ἀνισότητος διαμερίζοντα τὰ τάλαντα· « Καὶ ὧ μὲν ἔδωκε, λέγει, πέντε τάλαντα, ὧ δὲ, δύο, ὧ δὲ, ἓν, ἐκάστω κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν ». Εἴτι δ' ἂν νοήσης ἀντὶ ταλάντου, ἢ πλοῦτον, ἢ δόξαν, ἢ ἐπιστήμην, ἢ τέχνην, ἢ κάλλος, ἢ ἐπιτηδειότητα, τὰ πέντε καὶ δύο, καὶ ἓν, ἀνισότητα σημαίνουσιν· ἐπιβεβαίωσι δὲ οὗτος ὁ εὐαγγελικὸς λόγος, ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων οὐκ εἰσὶν ἴσαι, ἀλλ' ἄνισοι· διότι λέγει « ἐκάστω κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν ». Μετὰ δὲ ταῦτα ἀκούεις αὐτὸν τὸν θεὸν ζητοῦντα πολὺ παρ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἔδωκε τὸ πολὺ, καὶ περισσότερον παρ' ἐκείνου, εἰς ὃν ἔδωκε τὸ περισσότερον·

Λουκ. 12.
48.

« Παντὶ δὲ, ὧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ὧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν ». Ἐπειδὴ οὖν ὁ θεὸς ἐστὶν ὁ ποιητὴς τῆς ἀνισότητος, ἔδωκε δὲ περὶ αὐτῆς νόμους, τίς οὐ βλέπει, ὅτι ἡ ἰσότης ἐκ διαμέτρου ἐναντιοῦται εἰς τοὺς θεῖους αὐτοῦ νόμους; ἐπειδὴ ὁ πάνσοφος καὶ φιλανθρωπότατος θεὸς κατέστησεν ἀνίσους τοὺς ἀνθρώπους, τίς οὐ βλέπει, ὅτι οἱ κηρύττοντες τὴν ἰσότητα, ἀντιφέρονται κατὰ τῶν νόμων τοῦ δημιουργοῦ τῆς κτίσεως, καὶ βούλονται ἐξουδενῶσαι τὴν θεῖαν αὐτοῦ νομοθεσίαν;

Ἄλλὰ μήπως ἡ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἰσότης συμφωνεῖ μετὰ τῶν πολιτῶν διατάξεων; Ἡ χρεῖα καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς με-

ταξὺ ἀλλήλων βοηθείας συγκροτεῖ τὰς πόλεις· ἡ αὐτὴ δὲ ἀνάγκη διδάσκει τὰς ἐν αὐταῖς διαταγὰς· ὁ Καῖν πρῶτος φοβούμενος καὶ τρέμων, μήπως θανατώσωσιν αὐτόν, καθὼς αὐτὸς ἐθανάτωσε τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ τὸν Ἄβελ, ὠκοδόμησε πόλιν, ἵνα, ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῇ πολιτῶν βοηθούμενος, φύγῃ τοῦ θανάτου τὸν κίνδυνον. « Γίνε-
ται τοίνυν, λέγει ὁ φιλόσοφος ὁ Πλάτων, πόλις, ὡς ἐγῶμαι, ἐπειδὴ τυγχάνει ἡμῶν ἕκαστος οὐκ αὐτάρκης, ἀλλὰ πολλῶν ἐνδεής ». Ἀκούεις; πᾶς ἄνθρωπος οὐ δύναται ἐπαρκεῖσαι ἑαυτῷ, ἀλλὰ χρεῖαν ἔχει πολλῶν βοηθημάτων· διὰ τοῦτο πολλοὶ συνερχόμενοι συνιστῶσι πόλιν, ἵνα ὑπ' ἀλλήλων βοηθούμενοι, προφθάνωσι τὰς ἑαυτῶν ἀνάγκας· ἀληθῶς δὲ ἀναγκαῖα ἢ μεταξὺ ἀλλήλων βοήθεια· οἱ ἄτεχοι χρεῖαν ἔχουσι τεχνίτου, ἵνα οἰκοδομήσῃ αὐτοῖς οἶκον, καὶ ράψῃ ἐνδύματα, καὶ τεχνιτεύσῃ τὰ ἐκ τῆς τέχνης ἀναγκαῖα· οἱ ἀγράμματοι χρεῖαν ἔχουσι διδασκάλου, ἵνα διδάξῃ αὐτοὺς γράμματα· οἱ ἄρρωστοι χρεῖαν ἔχουσι ἱατροῦ, ἵνα ἰατρεύσῃ, ἢ καὶ παραγορήσῃ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν· οἱ τυφλοὶ χρεῖαν ἔχουσι χειραγωγῷ· οἱ παράλυτοι, κηδευτοῦ· οἱ ἐν κλίνῃ κατακείμενοι, ὑπηρέτου· οἱ ἀσύμφωνοι, κριτοῦ· οἱ ἄτακτοι, ἀρχοντος τιμωροῦ· πᾶσα ἡ πόλις χρεῖαν ἔχει φυλάκων, ἵνα ἐπαγρυπνοῦντες, φυλάττωσιν αὐτὴν ἐκ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλῆς.

Πλάτ. β.
2.
Περὶ Πολιτ.

Ἐκ τούτου δὲ φανερόν ἐστιν, ὅτι πᾶσα πόλις ὁμοία ἐστὶ σῶματι ἀνθρώπου, διάφορα

μέλη ἔχουσα, ὑπ' ἀλλήλων βοηθούμενα, καὶ τὴν ὅλην ὀμήγυριν συνδέοντα, καὶ διαφυλάττοντα· ἔχει ἡ πόλις βασιλέα ἀντι κεφαλῆς, ἄρχοντας, ἀντι ὀφθαλμῶν, κριτὰς, ἀντι ὠτίων, στρατιώτας, ἀντι στήθους, πραγματευτὰς καὶ τεχνίτας, ἀντι χειρῶν, δούλους, ἀντι ποδῶν. Ἐὰν καταστήσῃς πάντας τοὺς πολίτας ἴσους, γίνεται ἡ πόλις ὡσπερ ἀνθρώπινον σῶμα, ἡ ὅλον κεφαλῆ, ἡ ὅλον ὀφθαλμοί, ἡ ὅλον ὠτα, ἡ ὅλον στήθος, ἡ ὅλον χεῖρες, ἡ ὅλον πόδες· τοῦτο δὲ τότε οὐκ ἔστι σῶμα ἀνθρώπου, ἀλλὰ τέρας ἀλλόκοτον· ὅταν ποιήσῃς πάντας τοὺς πολίτας ἴσους, τότε διὰ τὸ δικαίωμα τῆς ἰσότητος ἔσονται ἡ πάντες βασιλεῖς, ἡ πάντες ἄρχοντες, ἡ πάντες κριταί, ἡ πάντες στρατιῶται, ἡ πάντες πραγματευταί, ἡ πάντες τεχνίται, ἡ πάντες δοῦλοι· ποῦ δὲ τότε εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην βασιλεὺς, ἵνα μετὰ πληρεξουσιότητος ἐμποδίξῃ τὰς ἀταξίας, καὶ παιδεύῃ τοὺς ἀτάκτους, προφθάνῃ εὐθὺς τὰς κατεπειγούσας ἀνάγκας, καὶ ἀπαρεμποδίστως διευθύνῃ ὅλον τὸ ὑπήκοον; ποῦ ἄρχοντες ἀγρυπνοῦντες ὑπὲρ τῆς τῶν νόμων διατηρήσεως; ποῦ κριταί, ἵνα κρίνωσι τὰς τῶν πολιτῶν κρισολογικὰς ὑποθέσεις; ποῦ στρατιῶται, διαφυλάττοντες τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐφόδου; ποῦ πραγματευταί, μεταφέροντες ἀλλαχόθεν, ὅσα ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, μὴ εὐρισκόμενα δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει; ποῦ τεχνίται, τεχνιτεύοντες καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν; ποῦ δοῦλοι ὑπηρετοῦντες, τοὺς μὴ

δυναμένους ὑπηρετῆσαι ἑαυτούς; Τοιαύτη πόλις οὐδὲ ἐφάνη πώποτε, οὐδὲ ἔστιν, οὐδὲ δύναται εἶναι, ἀλλ' ἔστι τέρας ἀλλόκοτον καὶ ἀνύπαρκτον· διότι ἡ ἰσότης φέρει εἰς αὐτὴν [τὴν ἀνυποταξίαν, τὴν αὐτονομίαν, τὴν ἀναρχίαν, ἐπομένως δὲ καὶ τὸν διασκορπισμὸν αὐτῆς, καὶ τὴν τελείαν ἐξουδένωσιν. Τὰ αὐτὰ δὲ συμβαίνουσιν εἰς πᾶσαν κώμην καὶ χώραν, καὶ εἰς πᾶσαν ἀνθρώπων ὀμήγυριν, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ὀλοκλήρους μεγάλας βασιλείας, ὅταν εἰσέλθῃ εἰς αὐτὰς ἡ ἰσότης· διότι καὶ ἡ βασιλεία ὡς μία πόλις ἔστιν, ἐκ πολλῶν συγκεμιμένη πόλεων, ὑπ' ἀλλήλων βοηθουμένων, καὶ ἀσφαλιζομένων. Αὐτὴ οὖν ἡ φύσις, ἢ οὕτως εἶπω, τῆς πόλεως γενναῖ τὴν ἀνισότητα, καὶ ὑπαγορεύει τοὺς πολιτικὸς νόμους τῶν ἀνωτάτων, καὶ μέσων, καὶ κατωτάτων βαθμῶν καὶ τάξεων τῆς ἀνισότητος· τόσον δὲ ἀναγκαῖα εἰσὶν αἱ τοιαῦται ἀνισότητες πρὸς σύστασιν καὶ διαμονὴν τῶν πόλεων, ὥστε, ὅσοι ἐναντιούμενοι εἰς τὰς πολιτικὰς διατάξεις, σπουδάζουσι ποιῆσαι ἴσους πάντας τοὺς πολίτας, ἐκείνοί εἰσιν ἐπίβουλοι καὶ φθορεῖς τῶν βασιλειῶν, καὶ τῶν πόλεων, καὶ πάσης ἀνθρωπίνης ὀμηγύρεως.

Ἄλλ' αὐτοί, λέγεις, οἱ πολῖται ἴσοι ὄντες, ἐκλέγουσι, καὶ διορίζουσι καὶ ἄρχοντας, καὶ κριτὰς, καὶ στρατιώτας, καὶ τοὺς λοιπούς, ὅσοι ἀναγκαῖοί εἰσι πρὸς σύστασιν τῆς κοινότητος· ἀλλὰ τοῦτο τί ἄλλο ἐστίν, εἰμὴ τὸ, ὅτι οἱ ἴσοι ἐξ ἀνάγκης γίνονται ἄνισοι; πολεμεῖς τὴν ἀνισότητα, ἐπειτα

γίνεσθαι ποιητῆς αὐτῆς καὶ δημιουργός· διὰ λόγου ἐπιβεβαιούεις, ὅτι πάντες ἐσμὲν ἴσοι, διὰ δὲ τῶν ἔργων ἀποδεικνύεις, ὅτι ἐσμὲν ἄνισοι· φάσκεις, καὶ ἀντιφάσκεις, καὶ σεαυτῷ ἀντιλέγεις, καὶ οὐ διακρίνεις, οὐδὲ τί λέγεις, οὐδὲ τί πράττεις. Ἐπειδὴ οὖν λέγεις, ὅτι οἱ ἴσοι πολῖται ἐκλέγουσιν ἄρχοντας, καὶ κριτὰς, καὶ τοὺς ἐξῆς ἀξιωματικούς, ἐκ τούτων σου τῶν λόγων ὁμολογεῖς, ὅτι ἡ ἰσότης εἰς τὰς πολιτείας οὐκ ἔχει τόπον, ἀλλ' ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀνισότης.

Ἐρευνήσατε νῦν, καὶ παρατηρήσατε τὰ βλεπόμενα κτίσματα· ὑψώσατε πρῶτον τὰ ὄμματα εἰς τὸν οὐρανόν· βλέπετε ἐκεῖ ἰσότητα; οὐδεμίαν· ἐκεῖ ἀστέρες ἀπλανεῖς, ἐκεῖ πλανῆται πρῶτοι καὶ δεῦτεροι, ἐκεῖ κομήται· αὐτοὶ δὲ διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὸ μέγεθος, κατὰ τὴν λαμπρότητα, κατὰ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς ἀποστήματα, κατὰ τὰς περιοδικὰς αὐτῶν κινήσεις· καταβιβάσατε ἔπειτα τὰ ὄμματα εἰς τὴν γῆν· ποῦ βλέπετε ἰσότητα; οὐδαμοῦ· οὐδὲ εἰς τὰ δένδρα, οὐδὲ εἰς τοὺς θάμνους, οὐδὲ εἰς τοὺς χόρτους, οὐδὲ εἰς τὰ φύλλα, οὐδὲ εἰς τὰ ἄνθη, οὐδὲ εἰς τοὺς σπόρους, οὐδὲ εἰς τοὺς καρπούς· Πόση ἡ διαφορὰ τῶν λίθων; πόσον διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ μάρμαρον, ὁ πυρίτης, τὸ ἀλάβαστρον, ὁ ἀδάμας, ὁ ἄνθραξ, ὁ σάπφειρος, ὁ σμάρραγδος, καὶ οἱ λοιποὶ; πόση ἡ διαφορὰ τῶν μετάλλων; πόσον διαφέρουσιν ἀλλήλων τὸ χρυσίον, τὸ ἀργύριον, ὁ σίδηρος, ὁ μόλυβδος, ὁ κασσίτερος, ὁ ὀρείχαλκος, καὶ τὰ λοιπὰ; πόση ἡ διαφορὰ τῶν ζώων; πόσον διαφέρουσιν ἀλλή-

λων τὰ πετεινὰ, τὰ τετράποδα, τὰ ἔρπετα, τὰ χερσαῖα, τὰ ἐνυδρα, τὰ ἀμφίβια, τὰ ἄγρια, τὰ ἡμερα; Πόση δὲ ἡ διαφορὰ καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐξ ὧν πάντα τὰ σώματα σύγκεινται; διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων οὐ μόνον τὰ ἑτεροειδῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὁμοειδῆ, διότι καὶ ἀστῆρ ἀστέρος διαφέρει, καὶ πλανήτης, πλανήτου, καὶ κομήτης, κομήτου· μετὰ βίας εὐρίσκεις δύο κυπαρίσσους, ἢ δύο ῥόδα, ἢ δύο κόκκους σίτου, ἢ δύο μῆλα, ἢ δύο σμαράγδους, ἢ δύο τμήματα χρυσοῦ, ἢ δύο περιστερὰς, ἢ δύο βόας, ἢ δύο ὄφεις, ἢ δύο σμαρίδας, ἢ δύο νήσσας, ἢ δύο λέοντας, ἢ δύο πρόβατα κατὰ πάντα, καὶ διὰ πάντα ἴσα.

Εἶδη διάφορα ἔχει καὶ τὸ πῦρ· πῦρ ἡλιακόν, πῦρ ἠλεκτρικόν, πῦρ καμινιαῖον, πῦρ ἀστραπιαῖον· καὶ ὁ ἀήρ· ἀήρ ψυχρός, θερμός, ὑγρός, ξηρός· καὶ τὸ ὕδωρ· ὕδωρ ἀλμυρόν, γλυκὺ, πικρὸν, ὄξυ, στυφόν· καὶ ἡ γῆ· γῆ μέλαινα, κόκκινη, πηλώδης, ἀμμώδης, λιπαρὰ, ξηρὰ, πολύκαρπος, ὀλιγόκαρπος.

Στρέψατε νῦν τὰ ὄμματα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ παρατηρήσατε πρῶτον τὰ ἐν αὐτοῖς βλεπόμενα· Πᾶς ἄνθρωπος ἔχει χαρακτῆρας προσώπου ἰδίους, ἴδιον ἀνάστημα, ἴδιαν φωνήν, ἴδιον χρῶμα, ἴδιον περιπάτου σχηματισμόν, ἴδιαν ποσότητα δυνάμεως, ἴδιαν ταχύτητα κινήσεως, ἴδιαν χειρῶν ἐπιτηδειότητα· ἐκ τούτου ὁ μὲν ἐστὶν ὠραῖος, ὁ δὲ, δυσειδής· ὁ μὲν ἔχων τὰ μέλη σύμμετρα, ἐστὶν εὐμορφος· ὁ δὲ ἔχων αὐτὰ ἀσύμμετρα, ἐστὶν δύσμορφος· ὁ μὲν ἐστὶ καλόφωνος· ὁ δὲ, κακόφωνος· οὗτος μὲν

δυνατός· ἐκεῖνος, ἀσθενής· οὗτος, εὐκίνητος· ἐκεῖνος, δυσκίνητος· οὗτος, ἐπιτήδειος· ἐκεῖνος, ἀνεπιτήδειος. Παρατήρησον καὶ τὰ ἔσω τῶν ἀνθρώπων· πάντες μὲν ἔχουσι νοῦν· πλὴν πόσον διαφέρει νοῦς νοός κατὰ τὴν ὀξύτητα, κατὰ τὴν ἀντίληψιν, κατὰ τὴν διάκρισιν, κατὰ τὴν φρόνησιν; πάντες ἔχουσι μνήμην· ἀλλὰ πόσον διαφέρει μνήμη, μνήμης; ἄλλος μὲν μνημονεύει εὐκολα, πλὴν καὶ εὐκολα ἀμνημονεῖ· ἄλλος δὲ δύσκολα μνημονεύει, πλὴν καὶ δύσκολα ἀμνημονεῖ· ἄλλος δύσκολα μνημονεύει, καὶ εὐκολα ἀμνημονεῖ· ἄλλος καὶ εὐκολα μνημονεύει, καὶ δυσκολώτατα ἀμνημονεῖ· αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ τελειότερα μνήμη. Ἐκ τούτων βλέπομεν, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἐστὶν ὀξύνοος· οὗτος δὲ, βραδύνουος· ἄλλος ἀντιλαμβάνει μετὰ εὐκολίας· ἄλλος, μετὰ δυσκολίας· ἄλλος διακρίνει ἐντελῶς· ἄλλος, ἀτελῶς· ἄλλος ἔχει φρόνησιν πολλήν· ἄλλος, ὀλίγην· ἄλλος μνημονεύει πολλῶν· ἄλλος, ὀλίγων. Ἐὰν εἰσέλθῃς διὰ τοῦ νοός σου καὶ εἰς τὰς ἐνδοτέρας τῶν ἀνθρώπων διαθέσεις, βλέπεις καὶ εἰς αὐτὰς ἀνισότητα μεγάλην· ὁ μὲν ἐστὶ πρᾶος· ὁ δὲ, θυμῶδης· οὗτός ἐστι ταπεινόφρων· ἐκεῖνος, ὑπερήφανος· οὗτός ἐστι συμπαθής· ἐκεῖνος, ἄσπλαγχνος· οὗτος, ἡμερος· ἐκεῖνος, ἄγριος· οὐδὲ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός, καὶ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς γεννηθέντα δίδυμα τέκνα, καὶ ὁμοῦ τραφέντα, καὶ τῆς αὐτῆς ἀνατροφῆς καὶ παιδαγωγίας ἀπολαύσαντα, ἔχουσι τὰς αὐτὰς διαθέσεις· ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρός Ἰσαάκ, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς τῆς Ῥεβέκκας δίδυμοι ἐγεννήθησαν ὁ Ἡσαῦ, καὶ

ὁ Ἰακώβ, ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἐπαιδαγωγήθησαν, τὰς αὐτὰς εἶχον συναναστροφάς, τὴν αὐτὴν δίαιταν, τὸ αὐτὸ πολίτευμα· καὶ ὁμοίως πόση τοῦ ἡθους αὐτῶν ἡ διαφορὰ; « Ἡὐξήθησαν δὲ, λέγει ἡ θεία γραφή, οἱ » Γεν. 25. 27. « νεανίσκοι· καὶ ἦν Ἡσαῦ ἄνθρωπος εἰδῶς » Γεν. 25. 27. « κυνηγεῖν, ἄγροικος· Ἰακώβ δὲ, ἄνθρωπος » Γεν. 25. 27. « ἄπλαστος, οἰκῶν οἰκίαν ».

Μετὰ δὲ τὰς τοσαύτας καὶ τοιαύτας ἀνισότητας, ὅσας ἐποίησε, καὶ ἐνομοθέτησεν ὁ θεός, ὅσας ἐξ ἀνάγκης διέταξαν αἱ πολιτεῖαι, ὅσας δεικνύουσι πάντα τὰ κτίσματα, ὅσας βλέπομεν ἐξόχως εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐγείρονται ἄνθρωποι τυφλοὶ, κωφοὶ, ἀνόητοι, ἀναισχύντως ἐπιχειροῦντες πείσαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι εἰσὶν ἴσοι. Ἀλλὰ ποῦ ἴσεται καὶ ποῦ στηρίζεται ἡ τοιαύτη ἰσότης; εἰς τοὺς ἔξω χαρακτήρας τῶν ἀνθρώπων; ἢ εἰς τοὺς ἔσω; ἢ εἰς τὰς ἐνδοτέρας αὐτῶν διαθέσεις; ἀλλ' ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαι καὶ αἱ τῶν ἔξω χαρακτήρων ἀνισότητες· ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαι καὶ αἱ τοῦ νοός αὐτῶν διαφοραὶ· ὅσοι ἄνθρωποι, τόσαι καὶ αἱ τούτων διαθέσεις· ὁ νόμος, ὁ λόγος, τὰ πράγματα, ἡ φύσις, ἡ αἰσθησις πείθει, ὅτι ἐσμέν ἄνισοι· πῶς οὖν, καὶ κατὰ τί ἐσμέν ἴσοι; Μήπως λέγουσιν αὐτοὶ, ὅτι ἐσμέν ἴσοι, ἐπειδὴ τὰ σώματα πάντων ἐκ τῆς γῆς εἰσιν; ἀλλ' ἐκ τῆς γῆς ἐστὶ καὶ τὸ χρυσίον, καὶ ὁ ἀδάμας, καὶ ὁ σίδηρος, καὶ ὁ μόλυβδος, καὶ ὁ ὑδράργυρος· ἴσα ἄρα γε λέγουσι καὶ αὐτά; Ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ὁ κεραμεὺς πλάττει σκεύη μικρὰ, μεγάλα, πολυτελῆ, εὐτελῆ, κεχρυσωμένα, περιηργυρωμένα,

πρὸς διαφόρους ὑπηρεσίας χρήσιμα· ἄρα γε καὶ αὐτὰ νομίζουσιν ἴσα; Ἐπὶ τούτοις, ἐν ὧσιν ζῶμεν, τὸ σῶμα ἡμῶν οὐκ ἔστι γῆ, ἀλλ' ὄστέα, νεῦρα, φλέβες, σὰρξ, αἷμα, ζωτικὸν πνεῦμα, καρδία, πνεύμων, ἥπαρ, καὶ τὰ λοιπὰ· ἀλλὰ ταῦτα πάντα μετὰ θάνατον γίνονται γῆ· ἀλλ' αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι οἱ ζῶντες εἰσιν ἴσοι· ὥστε τὸ τούτων ἐπιχείρημα φαίνεται τοιοῦτον· ἐπειδὴ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων μετὰ θάνατον γίνονται γῆ· ἄρα οἱ ἄνθρωποι οἱ ζῶντες εἰσιν ἴσοι. Ποῖον τούτου τοῦ σοφίσματος, ἢ παραλογώτερον, ἢ πανουργότερον;

Ὁ θεὸς ἐποίησε πάντα τὰ ἑαυτοῦ κτίσματα ἄνισα, ἵνα ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν ἀνίσων, καὶ ἐκ τῆς τούτων ποικιλίας καταρτίζηται, καὶ καθωραϊζῆται τοῦτο τὸ πάνσοφον καὶ ὑπερθαύμαστον σύστημα τοῦ παντός. Βλέπει δὲ ταύτην τὴν ἀληθεῖαν, ὅστις ἀκριβῶς παρατηρεῖ, ὅτι ἡ ἀνισότης συνδέει, καὶ ἡ ποικιλία καλλωπίζει τὰ σύμπαντα. Ὁ θεὸς ἐπλασε τοὺς ἀνθρώπους ἀνίσους, ἵνα ἡ τούτων ἀνισότης ἀναγκάζῃ αὐτούς, ἵνα ὁμοῦ συζῶσι, καὶ συμπολιτευώνται· ἢ ἀνισότης ἀναγκάζει αὐτούς ὁμοῦ συμβιοτεύειν, ἵνα τὸ ὑστέρημα τοῦ ἐνός ἀναπληροῦται ὑπὸ τοῦ πλεονάσματος τοῦ ἄλλου. Ἐὰν πάντες οἱ ἄνθρωποι ἦσαν κατὰ πάντα ἴσοι, οὐδεὶς χρεῖαν εἶχε τῆς τῶν ἄλλων βοηθείας· ὅθεν ἐλύετο τῆς ἐνώσεως ὁ δεσμός, καὶ ἐφθείροντο αἱ βασιλεῖαι, καὶ ἐξηφανίζοντο αἱ πόλεις, καὶ ἐξουδενούντο πᾶσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων ὀμηγύρεις.

Ἐκ τούτων τίς οὐ βλέπει, ὅτι τὸ σύστημα

μα τῆς ἰσότητός ἐστι πλάσμα τῆς φαντασίας ἀνύπαρκτον, καὶ οὐχὶ δικαίωμα τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους; Αὐτὸ ἐστὶν ἐφεύρεμα βλαβερωτάτης πονηρίας, ἐξαφανίζον τὰ ἀληθινὰ καὶ ὑπαρκτικὰ τῶν ἀνθρώπων δικαιώματα· ἀπάτη ἐστὶν, ἣτις ἀναποδίζει πάντας τοὺς νόμους καὶ πᾶσαν εὐταξίαν· πληροῖ δὲ ὑπερηφανείας τὸν νοῦν τῶν εὐτελεστέρων ἀνθρώπων, ἐξαλείφει τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀναγκαίαν εὐλάβειαν καὶ ὑπακοήν, καὶ συμφοράς προξενεῖ ἀναριθμήτους καὶ ὑπερβολικὰς δυστυχίας· διότι ἡ φαντασία τῆς ἰσότητος ἐγείρει τὸν δοῦλον κατὰ τοῦ δεσπότου, καὶ τοὺς ἰδιώτας κατὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ τὸ ὑπήκοον κατὰ τοῦ βαλέως· ἐγείρει τὸν υἱὸν κατὰ τοῦ πατρὸς, καὶ τὴν θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ ἰφυτεύουσα εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἀκαταστασίας καὶ ἀποσασίας τὸ πνεῦμα, ἐξολοθρεύει οὐ μόνον τὰς πόλεις καὶ χώρας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Τὸ σύστημα τῆς ἰσότητός ἐστὶν ὁ φθορὸς τῆς ἐκκλησίας· διότι, ἐὰν αὐτὸ εἰσέλθῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν, μὴ γένοιτο, Κύριε, ἐξουδενοῖ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱεραρχίαν, ἐξ ἧς διευθύνονται, καὶ σώζονται αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί· αὐτὸ τὸ σύστημά ἐστὶν ὁ διδάσκαλος τῆς ἀπιστίας· διότι, ὅστις πιστεύει, ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἰσιν ἴσοι, ἐκείνος ἀρνεῖται τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν τῶν θείων γραφῶν, καὶ γίνεται ἀσεβὴς καὶ ἄπιστος. Αἱ θεῖαι γραφαὶ διδάσκουσιν, ὅτι ὁ θεὸς χειροτονεῖ τοὺς ἐξουσιαστὰς καὶ ἄρχοντας· « Οὐκ

» εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἶπεν
 » ὁ Κύριος πρὸς τὸν Πιλάτον, εἰμὴ ἦν σοι
 » δεδομένον ἄνωθεν »· καὶ ὅτι συντάσσω
 τὰ δικαιώματα αὐτοῦ μετὰ τῶν δικαιο-
 μάτων τῶν βασιλέων, θέλει, ἵνα ἀποδίδω-
 μεν εἰς τοὺς βασιλεῖς, ὅσα πρέπουσιν εἰς
 αὐτούς, καθὼς ἀποδίδομεν, ὅσα πρέπουσιν
 εἰς αὐτόν· « Ἀπόδοτε οὖν, εἶπε, τὰ Καί-
 » σαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ·
 » Πᾶσα ψυχὴ, εἶπεν, ἐξουσίακ ὑπερεχούσαις
 » ὑποταστέσθω· οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία, εἰμὴ
 » ἀπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ
 » θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν· ὥστε, ὁ ἀντιτασ-
 » σόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ
 » ἀνθέστηκεν· οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς
 » κρίμα λήφονται ». Τί δὲ ἄλλο διδάσκουσι
 ταῦτα, εἰμὴ τὴν ὑπεροχὴν, καὶ τὴν μεταξὺ
 τῶν ἀνθρώπων ἀνισότητα; τί ἄλλο, εἰμὴ
 ὅτι ὁ θεὸς καθιστᾷ τοὺς βασιλεῖς εἰς τὸν
 θρόνον τῆς ἐξουσίας; τί ἄλλο, εἰμὴ ὅτι
 ὅστις ἐναντιοῦται εἰς ταύτην τὴν ἀνισό-
 τητα, ἐκεῖνος ἐναντιοῦται εἰς τὸν θεόν,
 τὸν ταύτην ποιήσαντα; τίς δὲ ἄλλος ἐ-
 ναντιοῦται εἰς ταύτην τὴν ἀνισότητα,
 εἰμὴ ὅστις οὐ μόνον κηρύττει ἰσότητα
 μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ἐπαγγέλ-
 λεται μῖσος ἄσπονδον, καὶ παντελεῖ ἀφανι-
 σμόν τῶν βασιλέων καὶ ἀρχόντων; ὅτι δὲ
 ὁ τοιοῦτός ἐστιν ἀσεβὴς καὶ ἄπιστος, οὐδε-
 μιᾶς ἀποδείξεως ἔχει χρεῖαν.

Ἄδελφοί μου χριστιανοί, προσέχετε
 ἑαυτοῖς, καὶ διακρίνατε, πόσον παράλογός
 ἐστὶ τῆς ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων ἡ διδα-
 σκαλία· κατανοήσατε, καὶ γινώτε, ὅτι ὁ

σκοπὸς αὐτῆς ἐστὶν ἡ καταστροφή τῆς
 πίστεως, καὶ ἡ οἰκοδομὴ τῆς ἀσεβείας·
 ἐμβλέψατε καὶ ἴδετε, ὅποιά εἰσι τὰ ἐλσεινὰ
 αὐτῆς ἀποτελέσματα. Τὴν τῶν ἀνθρώπων
 ἀνισότητα ὠκονόμησεν αὐτός· ὁ δημιουργὸς
 τῆς κτίσεως, ἵνα ὁ καθείς χρεῖαν ἔχη τῆς
 τῶν ἄλλων βοηθείας· ἐκ τούτου δὲ πάντες
 πλησιάζουσιν ἀλλήλοις, καὶ ἀγαπῶσιν
 ἀλλήλους, καὶ συνιστῶσι τὰς πόλεις, καὶ
 τὰς βασιλείας, καὶ τὰς κοινὰς τῶν ἀν-
 θρώπων ὁμηγύρεις, ἐν αἷς αὐτὸς ὁμοφώνως
 ἐν γῆ δοξάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων,
 καθὼς καὶ ἐν οὐρανῷ ὁμοθυμαδὸν ὑπὸ τῶν
 ἁγίων ἀγγέλων· καθὼς δὲ διὰ τῆς ἀνισό-
 τητος πάντων τῶν λοιπῶν κτισμάτων
 ἐτεχνίτευσεν ἡ σοφία τοῦ θεοῦ τὸ ὠραῖον
 καὶ πάντερπον σύστημα τοῦ κόσμου, οὕτω
 διὰ τῆς ἀνισότητος τῶν ἀνθρώπων ἐσύζησε
 καὶ ἐστερέωσεν οὐ μόνον τὰς πόλεις, ἀλλὰ
 καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν.
 Ἄδελφοί μου, μνημονεύστε, τί εἶπε ῥητῶς
 τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· « Ἐν ὑστέροις καιροῖς,
 » εἶπεν, ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως,
 » προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδα-
 » σκαλίαις δαιμονίων· μὴ οὖν πλανᾶσθε ὑπὸ
 τῆς δαιμονικῆς διδασκαλίας τῶν ἀποστη-
 σάντων ἀπὸ τῆς προτέρας αὐτῶν πίστεως,
 καὶ κηρυττέντων τὴν [πλάνην] τῆς τῶν
 ἀνθρώπων ἰσότητος· μὴ πλανηθῆτε, νομι-
 ζοντες, ὅτι πάντες ἐσμέν ἴσοι, καὶ οὐδεὶς
 ἐστὶν ἡμῶν ἀνώτερος· ἀλλὰ βλέποντες
 τὰς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ
 διορισθείσας μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπισή-
 μους ἀνισότητας, ἀποστρεφόμενοι τὸ πα-

Ματθ.
22. 21.

Ῥομ. 13.
1. 2.

1. Τιμ.
4. 1.

<p>1. Πέτρ. 2. 13. 14. 15.</p>	<p>νώλεθρον τῆς ἰσότητος σύστημα, « ὑποτά- » γητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν » Κύριον, εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε » ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς » ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δέ</p>	<p>» ἀγαθοποιῶν· ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλη- » μα τοῦ θεοῦ· ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς· » τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, » τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ » τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν ». Γένοιτο.</p>	<p>ῥωμ. 13. 7.</p>
--	--	--	------------------------

